Skolenes landsforbund (SL) gir innspill til LOs høringssvar til **NOU 2026: 10 Fellesskolen – Bærebjelken i framtidens samfunn**. SL ber LO sette arbeiderbevegelsens verdier – frihet, likhet og solidaritet – i sentrum for oppfølgingen. Fellesskolen er et politisk valg om å fordele kunnskap, makt og muligheter, slik at barnas framtid ikke bestemmes av foreldrenes økonomi, sosiale bakgrunn eller bosted. Den skal både danne og utdanne: gi den enkelte frihet til å forme sitt eget liv og oss alle forutsetninger for å forme samfunnet sammen.

Én felles offentlig skole for alle er et solidarisk samfunnsprosjekt. Barn og unge skal lære sammen på tvers av sosiale skiller, ikke sorteres tidlig i ulike utdanningsløp. Skolen skal motvirke at klasseforskjeller går i arv. Likeverd krever mer enn lik adgang: Elevene må få støtten og utfordringene de trenger. Et felles kunnskaps- og verdigrunnlag skal gi rom for forskjeller, selvstendig tenkning og uenighet. Faglig læring, praktisk og skapende arbeid og sosial utvikling må ses i sammenheng. Både praktisk og teoretisk kunnskap må verdsettes. Solidaritet skal ikke bare være noe skolen underviser om, men noe elevene erfarer gjennom samarbeid og ansvar for hverandre. Slik bygges tillit, tilhørighet og demokratisk deltakelse.

Skolens verdi kan ikke reduseres til konkurransekraft og tilgang på arbeidskraft. Kunnskap skal også gi mennesker mulighet til å forstå samfunnet, stille kritiske spørsmål og bruke sin stemme. SØF-rapporten «Samfunnsøkonomiske gevinster av en bedre skole» viser samtidig at bedre ferdigheter og læringsmiljø kan gi store gevinster gjennom livet og for samfunnet, blant annet høyere produktivitet, bedre helse og mindre kriminalitet (Falch, Haraldsvik og Nyhus, 2026). Skolens kvalitet må vurderes ut fra både faglige resultater og elevenes mulighet til å mestre, høre til og delta.

Ett prosentpoeng økt fullføring i videregående opplæring er anslått å gi en samfunnsøkonomisk gevinst på 1,74 milliarder kroner for ett årskull. I beregningen tilsvarer dette om lag 600 elever (Falch, Haraldsvik og Nyhus, 2026). Dette er en beregnet gevinst over tid, ikke en årlig budsjettinnsparing eller effekten av et bestemt tiltak. Anslaget styrker begrunnelsen for å investere i fellesskolen.

Grunnlaget for å fullføre videregående opplæring legges allerede i barnehagen og utvikles gjennom hele grunnskolen. Svake rammevilkår kan gå ut over læring og nødvendig oppfølging og dermed øke risikoen for at elever ikke fullfører videregående. Arbeidet for økt fullføring må derfor omfatte hele utdanningsløpet. Den grunnleggende begrunnelsen for gode rammevilkår er likevel politisk og etisk: Retten til likeverdig opplæring, tilhørighet og deltakelse bygger på menneskeverd, ikke beregnet økonomisk avkastning.

Et felles ansvar for skolen krever et felles finansieringsansvar. Staten må sikre et likeverdig tilbud i hele landet, uavhengig av kommuneøkonomi og foreldrenes mulighet til å kompensere for mangler. Endret alderssammensetning og fallende elevtall må ikke gjøre skolen til en salderingspost. Sosial utjevning må merkes i ressursfordelingen og elevenes skolehverdag, med sikrede rettigheter, nødvendig fagkompetanse og et forsvarlig tilbud.

Fellesskolen bygges gjennom et organisert arbeidsliv med gode lønns- og arbeidsvilkår, tillit og reell medbestemmelse. Lærere, fagarbeidere og øvrige yrkesgrupper trenger tydelige roller og rammer. Lærerne må ha tid til undervisning og elevoppfølging og rom for faglige og pedagogiske vurderinger. Unødvendig dokumentasjon og rapportering må fjernes. Skolen må

SKOLENES LANDSFORBUND
Torggata 12, 0181 Oslo.
Telefon +47 99 35 60 60 Org.nr 970533362
E-post skolenes@skolenes.no @SLforbund
skoleneslandsforbund.no

utvikles i samarbeid med de ansatte og deres tillitsvalgte, med respekt for de ansattes kompetanse og behov for arbeidsro. Gode arbeidsvilkår er en forutsetning for gode læringsvilkår.

SL ber LO stå opp for fellesskolens grunntanke: Kunnskap og muligheter skal være et felles gode, ikke et privilegium som går i arv. Det krever politisk vilje til omfordeling og forpliktende prioritering av mennesker, kompetanse, tid og ressurser. Skal skolen utjevne forskjeller, må fellesskapet gi den kraft til å gjøre det.

## Finansieringsansvar – nasjonale ambisjoner må følges av nasjonale forpliktelser

Fellesskoleutvalget har i stor grad tegnet skolen Skolenes landsforbund ønsker. Men tegningen mangler flere steder både målestokk og prislapp. Skal den bli mer enn en visjon, må det framgå hva som skal til for å bygge skolen den beskriver, og hvem som skal ta regningen. En mer praktisk skole, sterkere profesjonsfellesskap og bedre elevoppfølging krever bemanning, kompetanse, tid, lokaler og utstyr. Kostnader og finansieringsansvar må avklares før nye oppgaver innføres.

Vi må investere før barn, unge og voksne faller utenfor – ikke bare betale regningen etterpå. En inkluderende skole kan bidra til at flere fullfører, kommer i varig arbeid, blir selvforsørget og deltar i samfunnet. Det kan også redusere behovet for sosialhjelp og andre Nav-ytelser. Staten bidrar allerede til finansieringen gjennom overføringer til kommuner og fylkeskommuner. Skoleeierne må likevel finne rom for forebyggende innsats i sine årlige budsjetter. Gevinstene kan komme langt senere og tilfalle både kommunen, fylkeskommunen og staten. Derfor må staten ta et større finansieringsansvar og sikre forutsigbare rammer for langsiktig innsats i skolen. Kortsiktige budsjettkrav må ikke stå i veien for bedre framtidsmuligheter for den enkelte og langsiktige gevinster for samfunnet.

SØF-rapporten belyser gevinster av bedre ferdigheter, økt fullføring og bedre læringsmiljø, men beregner ikke effekten av SLs forslag (Falch, Haraldsvik og Nyhus, 2026). Kostnader og forventede virkninger må vurderes for hvert tiltak. Skolens forebyggende betydning må veie tyngre enn kortsiktige innsparinger.

Staten må sikre tilstrekkelige og forutsigbare inntekter til kommuner og fylkeskommuner, og skoleeier må sørge for at ressursene når fram. Rammene må følge kvalitetskrav og elevbehov – ikke omvendt. Lokalt handlingsrom skal gi gode løsninger, ikke adgang til å gå under et nasjonalt sikret nivå.

SL krever en nasjonal ressursgaranti for kvalifiserte lærere, tilstrekkelig bemanning, læremidler, utstyr og egnede lokaler. Den må bygge på elevenes behov og skolenes oppgaver og kostnader. En eventuell ressursnorm må være et forpliktende minimum, ikke et tak eller en begrunnelse for lavere lærertetthet. Lærerressursen må sikres ved den enkelte skole. Andre yrkesgrupper skal styrke laget rundt eleven, ikke erstatte lærere.

Nye og utvidede oppgaver må kostnadsberegnes og fullfinansieres før innføring. Beregningene må dekke både innføring og varig drift: bemanning, vikarer, kompetanseutvikling, planleggings- og samarbeidstid, investeringer, vedlikehold og forbruksmateriell. Merarbeid innenfor uendrede tidsrammer er ikke finansiering. Tid til undervisning, for- og etterarbeid og

elevoppfølging må skjermes. Før nye krav innføres, må det avklares hvilke oppgaver som skal reduseres eller fjernes. Konsekvensene for opplæringen og de ansattes arbeidsbelastning må vurderes samtidig. Overflødige dokumentasjonskrav og dobbeltregistrering må bort.

Stabile driftsinntekter må gjøre det mulig å ansette, beholde og utvikle kompetanse. Prosjektmidler kan støtte avgrenset utviklingsarbeid, ikke finansiere varig drift.

Endret alderssammensetning gir krevende prioriteringer, men færre elever gir ikke automatisk tilsvarende innsparinger. Gjennomsnittskostnaden per elev viser ikke hvor mye skolen sparer når elevtallet går ned. Nedgangen kan være spredt på skoler og årstrinn, mens behovet for klasser, kvalifiserte lærere, fagtilbud og lokaler består. Ressursene må følge faktiske oppgaver og utgiftsbehov, skolestruktur, geografi og fagmiljøer – ikke mekaniske framskrivinger av elevtall. Innsparinger må bygge på kostnader som faktisk faller bort, og vurderes opp mot konsekvensene for opplæringen. Beregnede innsparinger som følge av færre elever dokumenterer ikke i seg selv at driften blir forsvarlig med reduserte ressurser. Fallende elevtall må også ses som en mulighet til bedre oppfølging og kvalitet.

SL ber om en forpliktende, flerårig finansieringsplan med kostnader, ansvarsdeling mellom staten og skoleeierne og tidspunkt for innføring. Planen må vise hvordan ressursene skal forbedre skolehverdagen. Løftet må gi en reell styrking, ikke omfordeling innenfor utilstrekkelige rammer. Postnummeret skal ikke bestemme kvaliteten på opplæringen.

## Fellesskolen og lærerutdanningene må utvikles i takt

Skolenes landsforbund mener at lærerutdanningene må utvikles i takt med fellesskolen. Mer praktisk og variert undervisning, sterkere klassefellesskap og bedre tilpasset opplæring må prege innhold, fagtilbud og arbeidsmåter. Oppfølgingen av utredningen må samordnes med utdanningene, slik at læreplaner, kompetanse og undervisningsrammer trekker i samme retning.

Utdanningene må sikre solid fagkompetanse og faglig bredde. På barnetrinnet er det særlig viktig å kunne undervise i flere fag i samme klasse og følge elevene over tid. Da kan læreren knytte fagene sammen og tilpasse opplæringen ut fra god kjennskap til hver elev. SL løfter derfor fram allmennlærertanken: bedre balanse mellom fordypning, bredde og kompetanse i lærerarbeidet, ikke mindre faglig fordypning. Skolens behov må styre utdanningenes oppbygging og hvilke fag studentene kan kombinere, ikke bare hvordan utdanningsinstitusjonene er organisert.

Undervisningsmetoder, fagdidaktikk og vurdering må inngå gjennom hele utdanningen og knyttes til hvordan elevene lærer de enkelte fagene. Lærerutdannerne må selv bruke praktiske, estetiske og utforskende arbeidsmåter i undervisningen av studentene, ikke bare forelese om dem. Studentene må også øve på å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning med slike arbeidsmåter. Målet er at lærerne skal beherske et bredt utvalg av arbeidsmåter. Det skal styrke profesjonelt skjønn og pedagogisk metodefrihet, ikke gjøre én metode til den foretrukne.

Klasseledelse og evnen til å bygge gode relasjoner må prege hele utdanningen. Studentene trenger veiledet øvelse i å skape struktur, lede elevenes læring og bygge inkluderende fellesskap. Demokratisk klasseledelse innebærer elevmedvirkning, håndtering av uenighet og hensyn til både den enkelte og fellesskapet. Studentene må øve på dette i fagundervisningen, i

tilpasningen av opplæringen og i samarbeidet med hjemmet og laget rundt eleven. Klasseledelse er mer enn ro og orden.

Praktiske og estetiske fag må styrkes i skolen og lærerutdanningene. SL vil gjeninnføre kravet om minst ett praktisk eller estetisk fag i grunnskolelærerutdanningene. Dette er selvstendige kunnskaps- og danningsfag, ikke bare virkemidler i andre fag. Alle lærerstudenter må dessuten lære praktiske og estetiske arbeidsmåter i sine fag. Flere elevtimer hjelper lite uten kvalifiserte lærere.

Lærerstudentene trenger mer veiledet praksis i skolen. Samtidig må utdanningene forberede dem på å bruke praktiske arbeidsmåter i undervisningen. Praksisopplæringen må omfatte hele lærerarbeidet, gi studentene gradvis større ansvar og knyttes til fag og pedagogikk. Studentene må få kvalifisert veiledning når de prøver ut og videreutvikler undervisning med elever. Skolene og lærerutdanningene må ha et langsiktig, likeverdig samarbeid som gir skolenes erfaringer betydning for utdanningene. Samarbeidstid for praksislærere og lærerutdannere må finansieres.

Alle nyutdannede må få systematisk veiledning og en introduksjonsordning som gir trygghet og utvikler profesjonelt skjønn. Undervisning og øvrige oppgaver må tilpasses, med arbeidstid til forberedelse, observasjon, samtaler og refleksjon. Ledelsen og profesjonsfellesskapet må støtte den nyutdannede; ansvaret kan ikke overlates til veilederen alene.

Veilederen må ha relevant kompetanse og avsatt tid i arbeidsplanen, med tilsvarende reduksjon i andre oppgaver. Veilederutdanning og faglig støtte må sikres, og arbeidsvilkårene avklares gjennom partssamarbeidet. Staten må finansiere ordningen, mens skoleeier og ledelse sikrer gjennomføringen. Veiledning skal ikke avhenge av skolens økonomi eller bli merarbeid for nyutdannede eller erfarne lærere.

Etter- og videreutdanningen må dekke kompetansen en praktisk og inkluderende skole krever, også i praktiske og estetiske fag. Tilbudene må være tilgjengelige i hele landet, med finansiert tid og vikardekning. Nye ambisjoner kan ikke bygge på at lærerne skaffer kompetansen på egen hånd.

Staten må finansiere en samlet kompetansesatsing som følger opp kravene om mer praktisk og variert undervisning. Innhold og omfang i grunnutdanning og etter- og videreutdanning må avklares sammen med lærerutdanningene og profesjonen. Lærerne må få kompetansen de trenger for å gjennomføre endringene i undervisningen.

## En mer praktisk skole – for alle elever

Skolenes landsforbund støtter en mer praktisk og variert fellesskole. Elevene må undersøke, skape, prøve ut og løse oppgaver som knytter faglige begreper til handling. Praktisk og teoretisk læring skal styrke hverandre. Målet er fordypning og flere innganger til læring, ikke lavere forventninger til kunnskap og forståelse.

Variasjon er mer enn praktisk undervisning. Elevene må lese, skrive, lytte, samtale, utforske og skape, med tydelig undervisning, modellering, egen øvelse og samarbeid. Repetisjon og fordypning må knytte det elevene gjør, til det de skal forstå. Lærerne må ha handlingsrom til å velge arbeidsmåter ut fra faginnhold, elevforutsetninger og opplæringsmål. Målet er kunnskap, mestring og deltakelse i klassefellesskapet, ikke aktivitet for aktivitetens skyld.

Praktiske og estetiske fag må styrkes som selvstendige kunnskaps- og danningsfag. Elevene skal utvikle håndverksmessige, kunstneriske og kroppslige ferdigheter med kvalifiserte lærere og tydelig progresjon. De må få utforske kunstneriske uttrykk og skape egne. Praktiske, estetiske og utforskende arbeidsmåter må også brukes i øvrige fag. Arbeidet må inngå jevnlig i undervisningen og gi rom for øvelse, refleksjon og fordypning, ikke begrenses til noen få fag eller aktivitetsdager.

En praktisk skole skal være for alle, ikke et særtilbud til elever som strever med teoretiske arbeidsmåter. Variasjon og tilrettelegging skal gi deltakelse i fellesskapet, ikke tidlig sortering eller begrensede utdanningsmuligheter. Elevene må ha medvirkning, mens lærerne sikrer faglig progresjon og sammenheng.

Skolene trenger tilgjengelige og tilrettelagte fagrom, verksteder, kjøkken og uteområder, med utstyr, materialer og midler til vedlikehold. Gruppestørrelse og bemanning må sikre trygg undervisning og tilpasset veiledning. Arbeidsplanene må gi tid til å utvikle undervisningsopplegg, samarbeide, klargjøre og tilrettelegge, samt til etterarbeid og vurdering. Elevene må få tid til utprøving og fordypning. Dette krever tilstrekkelige tidsressurser og færre andre oppgaver. Ansatte skal ikke måtte improvisere med uegnede lokaler eller skaffe materialer selv.

Natur, museer, bibliotek, kulturinstitusjoner og arbeidsplasser kan åpne fagene for flere. Arenaene må velges ut fra lærernes pedagogiske vurderinger og inngå i planlagte forløp med for- og etterarbeid. De skal utvide læringsmulighetene, ikke redusere faglig undervisning eller erstatte kvalifiserte lærere med billigere tilbud.

Bruk av andre læringsarenaer for hele klassen må skilles fra opplæring der enkeltelever tas ut av klassefellesskapet. Slik individuell bruk krever en pedagogisk vurdering, elevmedvirkning og samarbeid med hjemmet. Målene må være klare og undervisningen kvalifisert. Elevens læring og tilhørighet må vurderes jevnlig. Kontakten med klassen og mulighetene for videre utdanning må ivaretas. Alternative arenaer skal ikke bli varig utsortering eller erstatte nødvendig tilrettelegging og ressurser i skolen.

Staten må sikre kvalitetsrammer og finansiering; skoleeier beholder opplæringsansvaret også utenfor skolen. Skriftlige avtaler må avklare pedagogisk ansvar, roller, kompetanse, sikkerhet og oppfølging. Transport, tilrettelegging, utstyr og bemanning må fullfinansieres. Lærernes samarbeid, oppfølging, vurdering, reise og organisering må inngå i arbeidstid og kostnadsberegninger. Ansatte og tillitsvalgte må involveres. Tilgang og kvalitet skal ikke avhenge av bosted, foreldreøkonomi, dugnad eller tilfeldige avtaler og prosjektmidler.

Elevene må kunne vise kompetanse gjennom praktisk og skapende arbeid, med faglig forståelse og refleksjon. Det krever kompetanseutvikling og respekt for lærernes skjønn. Oppfølgingen må konkretisere konsekvensene for fag, tid, kompetanse, bemanning og fysiske rammer. En praktisk skole krever mer enn en bestilling om å undervise annerledes.

## Studieforberedende – faglig fordypning og tid til oppfølging

Skolenes landsforbund mener at studieforberedende utdanningsprogrammer må ha en tydelig, selvstendig plass i oppfølgingen av utredningen. De skal gi faglig dybde, kritisk tenkning og evne til selvstendig arbeid og samarbeid – et solid grunnlag for høyere utdanning og deltakelse

i arbeids- og samfunnslivet. Danning, inkludering og variasjon gjelder hele videregående opplæring. Studieforberedende skal ikke reduseres til karakterer og konkurransepoeng.

Reell studiekompetanse krever mer enn bestått fag. Elevene må lese lengre og krevende tekster, skrive sammenhengende faglige framstillinger, vurdere kilder og begrunne standpunkter. De trenger tid til fordypning, ulike perspektiver og bearbeiding av eget arbeid etter veiledning. Undervisning og vurdering må støtte progresjonen. Lærernes skjønn må styre arbeidsmåter og vurderingsformer, ikke krav om flest mulig vurderingssituasjoner.

Praktiske, estetiske og utforskende arbeidsmåter må også styrke læringen på studieforberedende. Forsøk, feltarbeid, skapende arbeid og muntlig samarbeid skal brukes der det er faglig begrunnet, sammen med lesing, skriving og lærerens forklaringer. Elevene må bruke kunnskap, undersøke problemstillinger og se sammenhenger mellom fag og samfunn. Det krever kvalifiserte lærere, egnede fagrom, læremidler og utstyr. En mer praktisk skole er ikke bare en satsing på grunnskolen og yrkesfagene.

Elever på studieforberedende, også studiespesialisering, må sikres gode rammer for læring. De skal ikke forutsettes å trenge mindre støtte. Klassene må ikke være så store at det går ut over tilpasset undervisning, veiledning og individuell oppfølging. Klassestørrelse, bemanning og kontaktlærerressurs må gi lærerne tid til å se hver elev og bygge et inkluderende klassefellesskap. Det må også være tid til nødvendig forberedelse. Rådgivning og laget rundt eleven må være tilgjengelig gjennom hele løpet, både ved utfordringer og utdanningsvalg. Ressursgarantien og kravet om å fjerne unødvendig dokumentasjon må gjelde like tydelig her som på yrkesfag.

## Yrkesfag – en likeverdig utdanningsvei med kvalitet hele veien

Skolenes landsforbund ber om en samordnet, finansiert satsing på yrkesfag. På ungdomstrinnet må arbeidslivsfag og utdannings- og yrkesrådgivning gi elevene kjennskap til yrkesfag og et godt grunnlag for å velge utdanningsvei. I videregående må satsingen sikre kvalitet og oppfølging i skole og bedrift fram til fag- eller svennebrev. Yrkesfag er en likeverdig utdanningsvei med faglig tyngde, ikke et alternativ for elever som antas å være mindre teoretiske. Opplæringen skal gi yrkeskompetanse, faglig forståelse og grunnlag for videre læring og deltakelse i arbeids- og samfunnslivet. Informasjon, rådgivning og opplæring i skole og bedrift må henge sammen.

Alle ungdomsskoler må kunne tilby arbeidslivsfag med kvalifiserte lærere, egnede lokaler, utstyr og planleggings- og samarbeidstid. Praktiske oppgaver skal koble kunnskap og utførelse og gi kjennskap til yrker, samarbeid, rettigheter, plikter og sikkerhet. Faget skal åpne muligheter, ikke bli oppbevaring eller tidlig sortering. Kvalitet og bredde skal ikke avhenge av skolestørrelse eller tilfeldige kontakter.

Kvalifisert utdannings- og yrkesrådgivning må starte i god tid før videregående og følge eleven gjennom yrkesfagløpet. Elevene trenger tid til å utforske interesser og oppdatert kunnskap om utdanningsløp og lærefag. Rådgivningen skal støtte egne valg, ikke først og fremst fylle ledige plasser eller dekke kortsiktige rekrutteringsbehov. Elever og foreldre må få et realistisk og likeverdig bilde av yrkesfag og studieforberedende. Utdanningsvalg, arbeidslivsfag og øvrige fag skal støtte, ikke erstatte, individuell veiledning.

Rådgivere må ha relevant kompetanse og tid til samtaler, oppfølging og samarbeid med lærere, hjem, skoler og arbeidsliv. Ressursen må følge elevtall, oppgaver og behov, ikke være en restpost. Arbeidsplaner for kombinerte stillinger må gi reell plass til rådgivningen. Etter- og videreutdanning må ha finansiert tid og vikardekning.

Yrkesfagene trenger kvalifiserte lærere, oppdaterte verksteder, fagrom, utstyr og materialer. Gruppestørrelse, bemanning og undervisningstid må sikre trygg yrkesøvelse og veiledning. Lærerne trenger tid til planlegging, gjennomføring og samarbeid mellom programfag, fellesfag og bedrift. Fellesfagene må ivareta både yrkesrelevans og brede kunnskaps- og danningsbehov. Faglig oppdatering og hospitering må finansieres uten å svekke elevtilbudet. Kostnadskrevende fag og små fagmiljøer må ivaretas.

Yrkesfaglig fordypning (YFF) må være en bro mellom skole og arbeidsliv. Elevene skal få relevant arbeidserfaring, utforske yrker og få et bedre grunnlag for å velge lærefag. Faget skal gi læring, mestring og motivasjon og gjøre overgangen til læreplass tryggere. Bedriftene får samtidig bli kjent med framtidige lærlinger. Dette krever et forpliktende samarbeid mellom skole og arbeidsliv, med tydelige mål, avklarte roller og sammenheng mellom opplæringen på skolen og i bedrift.

Skoleeier må sikre at opplæringen og vurderingen i YFF følger de lokale læreplanene. Faglæreren må ha det pedagogiske ansvaret for faget og sikres tilstrekkelige undervisningsressurser til veiledning, oppfølging og vurdering, også når elevene er i bedrift. Oppfølgingen må inngå i lærerens undervisningsarbeid, med tid og ressurser til samarbeid med bedriftene og nødvendige reiser. Praksis skal ha faglig innhold og progresjon, ikke bare gi arbeidserfaring. Lærerressurser og samarbeid må finansieres slik at elevene får tett oppfølging gjennom hele faget.

Overgangen til læreplass må planlegges og følges opp, ikke overlates til eleven. Fylkeskommunene og arbeidslivets parter må sikre nok plasser og god kvalitet. Instruktører må være kvalifiserte og ha veiledningstid, og ansvaret mellom skole og bedrift må avklares. Elever uten læreplass må få et fullverdig tilbud fram mot fullføring, ikke en billig nødløsning. Opplæring i bedrift skal ikke bli billig arbeidskraft. Støtten må følge eleven mellom skole, bedrift og videre utdanning.

SØF-rapportens beregninger av gevinster ved økt fullføring gjelder videregående opplæring samlet, ikke bestemte yrkesfagtiltak (Falch, Haraldsvik og Nyhus, 2026). De understøtter likevel en langsiktig satsing på kvalitet og oppfølging gjennom hele yrkesfagløpet.

Yrkesfag styrkes ikke bare ved at flere søker – elevene må få rammer som gjør det mulig å lære, mestre og fullføre.

## En skolestart på barnas premisser

Skolenes landsforbund er svært positive til mer lek, fysisk aktivitet og praktiske arbeidsmåter på 1. og 2. trinn. Skolen må ta hensyn til barnas alder, modenhet og ulike forutsetninger og gi rom for trygghet, nysgjerrighet, skapende arbeid og det å være barn. Lek har en egenverdi, ikke bare verdi som middel til faglig læring.

Mer lek betyr ikke mindre struktur eller lavere ambisjoner for begynneropplæringen. Elevene må få god, systematisk opplæring i lesing, skriving og regning, med høytlesning, samtale,

språkutvikling og grunnleggende tallforståelse. Barnas initiativ og planlagt undervisning må få plass side om side. Lærerne må kunne tilpasse arbeidsmåtene til elevene, også dem som trenger særlig tydelige rammer og forutsigbarhet.

SL ber LO arbeide for at oppfølgingen av Fellesskoleutvalget samordnes med læreplanarbeidet for 1. og 2. trinn. Det er for tidlig å ta stilling til om opplæringen skal organiseres i fagområder, fag eller en kombinasjon. Innhold, progresjon og sammenheng med resten av skoleløpet må avklares først. Støtten til mer lek og praktiske arbeidsmåter er ikke en tilslutning til en bestemt læreplanmodell.

SL er skeptisk til «mål for undervisningen» som ny målkategori i tillegg til kompetansemålene. Lek, sosial læring og emosjonell utvikling må få en tydelig plass uten nye krav om individuell vurdering og dokumentasjon. Kompetansemålene bør heller tilpasses begynneropplæringen og de yngstes behov. Et nytt målkonsept må vurderes samlet i oppfølgingen av utredningen, ikke innføres isolert for de første trinnene.

SL krever forpliktende bemanningsrammer på de første trinnene og i SFO.

Barnehage, skole og SFO må planlegge en trygg overgang sammen med hjemmet, dele relevant kunnskap og gjøre barna kjent med mennesker, rom og rutiner. Oppdragene må respekteres: Barnehagen skal ikke bli mer skolelik; skolen skal kjenne barnas erfaringer. Støtte og tilrettelegging må være planlagt og på plass fra første skoledag.

Barnas samlede dag må være utgangspunktet, med forutsigbarhet, pauser, måltider og lek ute og inne. Skole og SFO må samarbeide med tydelig ansvar og klare kompetansekrav. SFO skal ivareta lek, omsorg og fellesskap, ikke forlenge undervisningen. Fleksibilitet skal ikke flytte læreroppgaver til SFO-ansatte eller redusere lærerressursen. Et godt SFO-tilbud må være tilgjengelig uavhengig av foreldreøkonomi.

Før endringer innføres, må skoleeier legge fram en finansiert plan for gruppestørrelser og bemanning gjennom hele dagen, også i pauser, måltider og overganger. Kvalifiserte lærere må ivareta undervisningen, med kapasitet til gruppedeling og individuell oppfølging. Særskilte ressurser må komme i tillegg til grunnbemanningen, og fravær dekkes av vikarer. Lærerne trenger kompetanse i begynneropplæring, lek, klasseledelse og praktiske og estetiske arbeidsmåter. Øvrige ansatte trenger relevant kompetanse og tydelige roller. Stabile voksenrelasjoner, egnede lokaler og uteområder må sikres. Flere timer eller oppgaver krever økt bemanning.

Bemanningskravene må inngå i ressursgarantien og fullfinansieres av staten. Varige midler må dekke grunnbemanning, særskilt oppfølging, vikarer og planleggings- og samarbeidstid ut fra behovene ved den enkelte skole og SFO. Skoleeier må sikre ressursene ved innføring og i drift og synliggjøre dem i bemannings- og arbeidsplanene.

Arbeidsplanene må sikre individuelt for- og etterarbeid og faste samarbeidsøkter mellom skole og SFO. Samarbeid med barnehagen og hjemmet må planlegges før skolestart. Tiden må dekke klargjøring, tilrettelegging, møteforberedelse og oppfølging, med bemanning eller vikarer som gjør deltakelse mulig. Felles møter skal ikke fortrenge individuelt for- og etterarbeid. Oppgaver, tid og finansiering må avklares med ansatte og tillitsvalgte før innføring, som beskrevet i finansieringsdelen. Avtalte arbeidstidsrammer skal ligge fast. Lengre oppholdstid for barna betyr ikke automatisk lengre arbeidsdag for de ansatte.

Oppfølgingen må vise om skolestarten gir mer rom for lek, læring og tilhørighet, og hvilke ressurser det krever. Profesjonelle vurderinger må legge grunnlag for tidlig hjelp uten unødvendig testing og dokumentasjon. Utprøving må fullfinansieres og vurderes ut fra barnas erfaringer, tilbudets kvalitet og de ansattes arbeidsvilkår. Ny organisering alene er ikke nok.

## En styrket kontaktlærerfunksjon – tid til å se og følge opp eleven

Skolenes landsforbund støtter en styrket kontaktlærerfunksjon i skolens forebyggende arbeid. Kontaktlæreren skal se faglig og sosial utvikling i sammenheng og bygge tilhørighet til klassen. Når flere lærere og tjenester følger samme elev, trengs kontinuitet og oversikt over elevens læring og behov for tilrettelegging. En kjent og tilgjengelig kontaktlærer kan gjøre det lettere for elever og foreldre å ta opp spørsmål og bekymringer om læring og trivsel.

Kontaktlærerens tid må gå til individuelle samtaler, klassemiljøarbeid, hjemsamarbeid og oppfølging av fravær og tilretteleggingsbehov. Dokumentasjon skal støtte dette arbeidet, ikke fortrenge det. Større forventninger uten mer tid gir ikke bedre oppfølging.

SL krever en særskilt, forpliktende tidsressurs til kontaktlærerarbeidet, med redusert undervisningsomfang og avsatt tid i arbeidsplanen. Ressursen må tilpasses elevtall, oppgaver og oppfølgingsbehov. Det må settes en forsvarlig grense for antall elever per kontaktlærer. Tiden må dekke forberedelse, elev- og foreldresamtaler, samarbeid og etterarbeid uten å fortrenge undervisningens for- og etterarbeid. Ledelsen må sikre kontinuitet og avklare hvem som følger opp elevene ved kontaktlærerens fravær. Lønns- og arbeidstidsvilkår må ivaretas gjennom partssamarbeidet.

Kontaktlæreren skal inngå i laget rundt eleven, ikke overta ledelsens ansvar, koordinere alle tjenester eller utføre helse- og sosialfaglige oppgaver. Styrkingen må inngå i ressursgarantien med fullfinansiert tid og bemanning ved den enkelte skole. Den må gi færre elever å følge opp eller mer tid til oppgaven – ikke bare større ansvar.

## Et bredt lag rundt eleven – regelverk og finansiering må støtte samarbeidet

Skolenes landsforbund mener at en inkluderende fellesskole trenger et bredt lag rundt eleven: lærere, fagarbeidere, miljøarbeidere, sosialfaglig personale, rådgivere, skolehelsetjenesten, PP-tjenesten og andre relevante tjenester. Sammensetning og tilgjengelighet må følge elevenes behov, både i forebyggende arbeid og individuell oppfølging.

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PPT) må ha kapasitet til tidlig innsats, veiledning og utvikling av inkluderende læringsmiljøer tett på skolene. PPT må samarbeide med lærere og ledelse om å se elevens behov i sammenheng med undervisningen, organiseringen og klassefellesskapet. Utfordringer skal ikke ensidig tilskrives eleven. Foreldrenes kunnskap og elevens stemme må prege hjelpen.

Forebygging og utvikling av kompetanse og organisering må styrkes uten å svekke PPTs kapasitet til sakkyndige vurderinger eller elevenes rett til individuelt tilrettelagt opplæring. Det krever tilstrekkelig bemanning, relevant kompetanse og finansiert samarbeidstid i både PPT og skolen. Støtten skal gi konkret pedagogisk hjelp og bedre muligheter for læring og deltakelse, ikke flere henvisningsrunder og mer papirarbeid.

Lærerne har ansvar for undervisning og pedagogiske vurderinger; helse- og sosialfaglige oppgaver hører til relevant fagpersonale. Andre faggrupper trenger tydelige oppgaver og faglig ansvar, stabile stillinger, kompetanseutvikling og samarbeidstid. Ledelsen må avklare hvem som koordinerer tjenestene. Laget skal frigjøre tid til lærerens kjerneoppgaver, ikke skyve koordinering og administrasjon over på læreren, eleven eller hjemmet.

Uklart ansvar, ulike regler for tjenestene, usikkerhet om informasjonsdeling og oppdelte budsjetter kan hindre helhetlig oppfølging. Staten må gjennomgå hindringene og avklare behovet for regelverksendringer, veiledning og bedre gjennomføring. Felles føringer må tydeliggjøre ansvarsdelingen mellom utdanning, helse og øvrige velferdstjenester. Samarbeidet må styrkes uten å svekke taushetsplikt, personvern, elevmedvirkning, øvrige rettigheter eller kompetansekrav.

Staten må sikre varig finansiering av bemanning og samarbeid i skolen og tjenestene rundt. Andre faggrupper må komme i tillegg til en sikret lærerressurs. Kommuner og fylkeskommuner må avklare kostnadsfordeling og ansvar, slik at budsjettuenighet ikke forsinker hjelpen. Elevenes behov skal styre innsatsen, ikke budsjettgrenser mellom tjenester eller år.

Skoleeier og tjenesteledelsene må planlegge tilgjengelighet, oppgaver og oppfølging. Deltakerne trenger arbeidstid til samarbeid, forberedelse og tiltak. Møter må føre til handling, ikke ny rapportering og flere møter. Ansatte og tillitsvalgte må involveres, og samarbeidet inngå i arbeidsplanene uten å redusere nødvendig undervisningsforberedelse.

## Et langsiktig skoleforlik – politisk ansvar for rammene, tillit til profesjonen

Skolenes landsforbund vil ha et bredt, forpliktende skoleforlik på Stortinget med et tiårig perspektiv. Kravene i høringssvaret trenger forpliktelser utover én budsjett- eller stortingsperiode. Elever, ansatte og skoleeiere trenger forutsigbarhet, ikke skiftende bestillinger fra valg til valg.

Forliket må forplikte på virkemidler og ressurser, med ressursgarantien og lærerutdanninger i takt med skolens behov som grunnlag. Satsingene på praktisk undervisning, yrkesfag, studieforberedende, skolestart, kontaktlærerfunksjonen og laget rundt eleven må inngå i en samlet plan for bemanning, kompetanse, tid og investeringer. Tiltakene må kunne gjennomføres ved den enkelte skole.

Stortinget skal sikre mål, rettigheter og rammer, ikke detaljstyre undervisningsmetoder. Staten og skoleeierne må fjerne dobbeltregistrering, overflødige skjemaer og rapportering uten betydning for elevrettigheter eller pedagogisk oppfølging. Nye krav må begrunnes og tidsbruken avklares før innføring. Profesjonelt skjønn skal ikke erstattes av stadig mer skriftlig bevisføring. Lærere og skoleledere trenger tillit og arbeidsro.

Ansatte og deres fagforeninger, skoleledere, elever og foreldre må ha reell medvirkning i utformingen og oppfølgingen av forliket. Partssamarbeidet skal ligge fast. Lønns- og arbeidsvilkår er fortsatt partenes ansvar. Økt statlig finansieringsansvar betyr ikke at staten skal overta skoleeierrollen. Kommuner og fylkeskommuner må kunne utvikle lokale løsninger innenfor nasjonale rammer for likeverdig opplæring.

Forliket må følges av en flerårig opptrappingsplan med prioriteringer, ansvarsdeling og finansiering i de årlige budsjettene. Regjeringen bør rapportere årlig til Stortinget og gjennomføre en større evaluering halvveis i tiårsperioden. Oppfølgingen må vise om ressursene når fram, om undervisning, læring og inkludering blir bedre, og om lærerne får mer tid til kjerneoppgavene. Staten og skoleeierne må bruke eksisterende opplysninger så langt som mulig i rapporteringen. Forlikets verdi ligger i en bedre skolehverdag, ikke i mer dokumentasjon av den.

Kilde: Falch, T., Haraldsvik, M. og Nyhus, O. H. (2026). Samfunnsøkonomiske gevinster av en bedre skole. SØF-rapport nr. 02/26. Senter for økonomisk forskning, NTNU Samfunnsforskning.